

Papilduzdevums pārbaudes darbam "Labklājība"

Izlasi "Manas ekonomika" 10. nodaļas sadaļu "Rādītāji, kas palīdz aptverošāk izvērtēt iekšzemes kopprodukta pārmaiņas"!

Tautsaimniecības izaugsme (IKP pieaugums) nav tas pats, kas labklājības jeb dzīves kvalitātes uzlabošanās. IKP pieaugums parasti tiek uztverts pozitīvi, tomēr skaitlis, kas raksturo šo pieauguma tempu, viens pats nesniedz pilnīgu informāciju. Piemēram, tas, ka IKP palielinājies par 5%, norāda, ka ienākumi tautsaimniecībā kopumā ir auguši, bet nesniedz priekšstatu par to, vai auguši arī **vidējie ienākumi uz vienu iedzīvotāju**. Ja IKP palielinājies, bet atbilstoši palielinājies arī iedzīvotāju skaits, materiālā labklājība jeb IKP uz vienu iedzīvotāju nebūs mainījies. Bet, ja tāds pats IKP palielinājums būs radīts, nemainoties iedzīvotāju skaitam, materiālā labklājība uz vienu iedzīvotāju būs palielinājusies. Tātad, lai spriestu par iedzīvotāju materiālās labklājības pārmaiņām, IKP pieaugums, piemēram, 5%, jāvērtē kopā ar iedzīvotāju skaita pārmaiņām.

Īss ieskats, kā var analizēt iedzīvotāju skaitu

Iedzīvotāju skaits un tā pārmaiņas raksturo valstī **potenciāli pieejamo darbaspēka daudzumu**. Piemēram, 2019. gada sākumā Latvijā dzīvoja 1934,4 tūkst. iedzīvotāju (par 14,4 tūkst. mazāk nekā pirms gada). Par to liecina Centrālās statistikas pārvaldes dati; sk.: http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/iedz/iedz_iedzskaits_ikgad/ISG010.px/.

Lai novērtētu iespējamās iedzīvotāju skaita pārmaiņu iemeslus, ir vērts tos aplūkot šādā dalījumā: starptautiskās ilgtermiņa migrācijas (iebraucēju (imigrantu) skaits mīnus izbraucēju (emigrantu) skaits) un dabiskā pieauguma (dzimušo skaits mīnus mirušo skaits) pārmaiņas;

sk.: https://www.csb.gov.lv/sites/default/files/data/Skoleniem/iedzivotaju_skaita_dinamika.pdf.

Piemēram, 2018. gadā iedzīvotāju skaits Latvijā starptautiskās migrācijas rezultātā samazinājās par 4,9 tūkst. (zemākais rādītājs pēdējo 20 gadu laikā), bet negatīva dabiskā pieauguma (piedzimušo skaits mīnus nomirušo skaits) rezultātā – divas reizes vairāk (par 9,5 tūkst.).

Lai izprastu **cilvēkresursu kvalitāti veselības aspektā**, jāaplūko ne tikai paredzamais dzīves ilgums, bet arī veselīgas dzīves ilgums jeb laiks, kurā cilvēki vidēji ir spējīgi pilnvērtīgi strādāt un baudīt citas aktivitātes un kuru neapgrūtina dažādas veselības likstas. Diemžēl Latvija šā rādītāja ziņā ir pēdējā vietā Eiropas Savienībā. Tas liecina par to, ka nepieciešama būtiska veselības kvalitātes standartu paaugstināšana, lai pilnvērtīgi varētu izmantot Latvijā pieejamos cilvēkresursus.

Vienlaikus ir būtiski aplūkot arī **cilvēkresursu kvalitāti izglītības aspektā**. Latvijā bezdarbnieku ar augstāko un profesionālo izglītību īpatsvars ir daudz zemāks nekā bezdarbnieku ar pamatizglītību īpatsvars. Augstāka izglītība un iegūta kvalifikācija ne tikai dod iespēju saglabāt darbavietu, bet arī saņemt lielāku atalgojumu – nodarbinātie ar augstākās izglītības akadēmisko grādu vidēji Eiropas Savienībā saņem vairāk nekā divas reizes lielāku atalgojumu nekā cilvēki ar vispārējo vidējo izglītību. Darbinieki, kuriem ir kvalitatīva izglītība, ir vairāk pieprasīti darba tirgū, jo iegūtā augstākā vai profesionālā kvalifikācija paaugstina cilvēkkapitālu un līdz ar to – arī darba ražīgumu, jo cilvēks ar augstāku kvalifikāciju vidēji cilvēkstundā var radīt lielāku pievienoto vērtību nekā cilvēks bez tās un attiecīgi saņem arī lielāku atalgojumu; sk.: <https://www.makroekonomika.lv/kapec-izglitiba-ir-tik-svariga-ekonomikas-attistiba>.

Turklāt aptaujas rāda, ka cilvēki ar augstāko izglītību vidēji ir apmierinātāki ar dzīvi nekā cilvēki ar pamatizglītību (to nosaka lielāka iespēja atrast darbu un saņemt augstāku atalgojumu).

– Vai ienākumi auguši visās sabiedrības grupās, vai tie izlīdzinājušies dažādās sabiedrības grupās, t.i., vai mazinājusies **nevienlīdzība**?

– Vai ienākumu pieaugums nodrošina arī **uzņēmējdarbībai labvēlīgāku vidi** – vai daļa no ienākumiem tiek novirzīta investīcijām uzņēmējdarbības vides uzlabošanai, piemēram, infrastruktūras attīstībai, kas ļautu saglabāt tautsaimniecības izaugsmi nākotnē?

– Vai ienākumu, t.i., materiālās labklājības, pieaugums nodrošina arī **labklājības jeb dzīves kvalitātes paaugstināšanos** (izglītības paaugstināšanos, vides piesārņojuma situācijas uzlabošanos, veselības aprūpes, sociālās integrācijas, vēlmes palikt savā valstī, apmierinātības ar dzīvi tajā paaugstināšanos)?

1. Kas notiek ar IKP uz vienu iedzīvotāju, ja IKP nav mainījies, bet iedzīvotāju skaits samazinājies? Tas ir _____ . (1 punkts)

2. Kas notiek ar IKP uz vienu iedzīvotāju, ja IKP nav mainījies, bet iedzīvotāju skaits palielinājies? Tas ir _____ . (1 punkts)

3. IZANALIZĒ iedzīvotāju starptautiskās migrācijas ietekmi uz A valsts iedzīvotāju labklājību, ja tās iedzīvotāju neto migrācijas līmenis ir negatīvs, bet IKP nav mainījies! (3 punkti)

4. IZANALIZĒ iedzīvotāju starptautiskās migrācijas ietekmi uz B valsts iedzīvotāju labklājību, ja tās iedzīvotāju neto migrācijas līmenis ir pozitīvs, bet IKP saglabājas nemainīgs! (3 punkti)

5. Kā starptautiskā migrācija ietekmē pasaules ienākumu līmeni un jauno tehnoloģiju ieviešanu? (3 punkti)